№ 121 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 8 **1902** ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆԻՍԻ 8 № 121

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak». Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարւում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԿԷՍ ՏԱՐՎԱՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

«ՄՇԱԿԻ» վեց ամսվայ գինն է, յուլիսի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը, ՎԵՑ րուբլի, մէկ ամսվանը—մէկ րուբլի: Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն կէս տարվայ համար 3 դոլլար: Եւրոպայի բաժանորդները—16 ֆրանկ:

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար եւ առհասարակ նամակներ եւ ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գրական սեփականութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Երկրաշարժից վնասվածների օգտին. Գծեր Ղրիմի բալդըր-չըփլաղների կեանքից. Նամակ Ղազախի գաւառից. Նամակ Իգդիրից. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Հինախիջեւանից. Նամակ Ախալքաղաքից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ռուս-թիւրքական պատերազմից:

ԳՐԱԿԱՆ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Իրաւաբանական շրջաններում նորից քննութեան առարկայ է դարձել գրական սեփականութեան խնդիրը: Օրէնքը իւրաքանչիւր հեղինակի կատարեալ տէր է ճանաչում իր երկասիրութիւնների վրա, իբրեւ սեփականութեան վրա, եւ միայն սահմանափակում է նրա տեւողականութիւնը որոշ տարիներով: Ռուսաստանում մինչեւ այժմ հեղինակի իրաւունքները շարունակվում էին նրա մահից յետոյ յիսուն տարի:

Օրէնսգրքի նոր խմբագրութեան առիթով հարց յարուցվեց, թէ արդեօք աւելի յարմար չէ՞ կրճատել այդ ժամանակամիջոցը մինչեւ երեսուն կամ քսանհինգ տարի: Մենք եւս առիթ ունեցանք իր ժամանակին խօսելու այդ հարցի մասին եւ համակրութեամբ վերաբերվեցինք ժամանակամիջոցի սղման հարցին: Արդարեւ ներկայումս շատ քիչ աշխատութիւններ պահպանում են առանձին հետաքրքրութիւն մի քանի տասնեակ տարիներ եւ եթէ նրանց հեղինակի ժառանգները արհօգուութեան կամ ուրիշ նկատումների շնորհիւ լոյս չընծայեն հեղինակի երկասիրութիւնները, նրանք կը վնասեն այդ երկասիրութիւնների տարածվելուն եւ անշահաւէտ կը դարձնեն նրանց հրատարակութիւնը յիսուն տարուց յետոյ, երբ նրանք կորցրած կը լինեն իրանց ժամանակակցութիւնը, թարմութիւնը եւ հետաքրքրութիւնը:

Ռուսաց մամուլի շատ օրգաններ նպատակայարմար էին գտնում գրական սեփականութեան կրճատման առաջարկը, սակայն զուտ իրաւագիտական շրջաններում աւելի նախամեծար են համարում թողնել առաջվայ ձեւը, այն է յիսնամեայ արտօնութիւնը:

Օրէնսգրքի նոր խմբագրութեան ծրագրի մէջ նախատեսված է եւ այն դէպքը, երբ մի որ եւ է գիրք Ռուսաստանի սահմաններում թարգմանվում է ուրիշ լեզուի: Ծրագիրը, ցանկանալով պաշտպանել հեղինակների իրաւունքները, բարւոք է համարում հեղինակին արտօնութիւն տալ, որ նա տասը տարվայ միջոցում տէր համարվի նաեւ իր հեղինակութեան թարգմանութիւնների վրա եւ որ վերջիններս կատարվեն միայն հեղինակի համաձայնութեամբ: Սակայն այդ դէպքում մի տարօրոտի երեւոյթ առաջ կը գայ: Այն ժամանակ, երբ Ռուսաստանի սահմաններում դժուարացրած կը լինի որ եւ է հեղինակութեան թարգմանութիւնը գերմաներէն, լեհերէն, հայերէն եւ ուրիշ լեզուներով, նոյն այդ հեղինակութիւնը կարող է արտասահմանում բոլորովին ազատ կերպով թարգմանվել եւ տարածվել: Այդ հանգամանքը բոլորովին օտարոտի եւ ապարդիւն է դարձնում ծրագրվող սահմանափակումը:

Գրական երկերի տարածման տեսակէտից, մանաւանդ մանր ազգութիւնների մէջ, նպատակայարմար կը լինէր սահմանափակումներ չանել եւ ազատութիւն տալ թարգմանելու տեղական լեզուներով անարգել կերպով:

Ծրագիրը դեռ չէ ստացել պաշտօնական հաստատութիւն եւ դեռ կարող է փոփոխութիւնների ենթարկվել:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Երկրաշարժից վնասվածների օգտին ստացանք հետեւեալ նուիրատւութիւնները.

Ղզըլ-Արվադից, Գրիգոր Տէր-Դանիէլեանից, 2 րուբլի:

Ղչլաղ-քէնդ գիւղից, Արշակ Տէր-Յովհաննիսեանից, 9 րուբլի, որ ժողոված է հետեւեալ անձերից. Ար. Տէր-Յովհաննիսեան 2 ր., Օ. Յարութիւնեան, Մ. Միրզաբէկեան (Զալունց), Ս. Սարգսեան, Մ. Մեհրաբեան, Թ. Գէորգեան 1-ական ր., Ղ. Սաղաթէլեան 50 կ., Դ. Յարութիւնեան, Բ. Ղազարեան, Ս. Օսէփեան, Դ. Տէր-Յովհաննէսեան—20-ական կ., Է. Սարիեան, Յ. Յարութիւնեան, Օ. Յարութիւնեան, Թ. Յարութիւնեան, Մ. Շահրմանեան, Ա. Դանիէլեան, Մ. Վանէսեան—10-ական կոպ.: Գումարն է 9 ր.:

Շուշուց, Ներսէս Մելիք-փաշայեանից, 59 ր. 50 կ.:

Շուշիքէնդ գիւղից, ուսուցիչ Հ. Կոստանեանից 16 ր. 15 կ.:

Նիժնի-Նօվգորոդից, Ե. Պօղոսեանից, 57 ր. 20 կ., որ ժողովված է Տէր-Յակոբեանի գործարանում ծառայողներից:

Տէրմէզից, Ս. Մէլիք-Քարամեանից 50 ր.:

Աբացիայից, Շ—ից, 34 ր. 92 կ.:

Եւպատորիայից, Յ. Պօղաճեանից, 51 ր. 90 կ., որ ժողովված է հետեւեալ անձերից. Ս. քահ. Երեւանցեան 3 ր., Զ. Պօղաճեան 1 ր., Ե. Սեֆերեան 15 ր., Պ. Սեֆերեան 5 ր., Մ. Աղամալեան 1 ր., Ա. Աղամալեան 2 ր., Գ. Նախշունեան 3 ր., Գ. Սպենդարեան 3 ր., Վ. Երեւանցեան 1 ր., Տիլիքեան 2 ր., Փ. Մաղմաչեան 1 ր., Ս. Սուքիասեան 2 ր., Ս. Նազարեան 1 ր., Հարբացեան 1 ր., Ղ. Բախալեան 1 ր., Տողոխեան 1 ր., Գ. Քուշներեան 1 ր., Զ. Ծուրինեան, Մ. Վարդանեան, Խոփանեան, Գ. Սիմէոնեան, Խ. Մանուկեան—50-ական կ., Ռոմովիզեան 40 կ., Մ. Սեֆէրեան 5 կ.: Գումարն է 51 ր. 90 կ.:

Շուշուց, Կ. Դանիէլեանից, 5 ր.:

Կաղանից, Ս. Պետրոսեանից, 8 ր., որ նուիրել են հետեւեալ անձինք. А. Смоленцевъ 1 ր., А. Комисаровъ 1 ր., М. Михайховъ 1 ր., И. Максимовъ 1 ր., Д. Леонтьевъ 1 ր., З. Фатиховъ 1 ր., Ս. Պետրոսեան 2 ր.: Գումարն է 8 րուբլի:

Ընդամենը 293 ր. 67 կ., իսկ նախկին ստացածների հետ միասին 9427 ր. 21 կ.:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՌՈՒՍ-ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ

Ամբողջովին նուիրված այն մտքին, թէ ինչ կը լինի իրան յանձնած զօրաբաժնի ճակատագիրը, Տէր-Ղուկասովը միշտ արթուն է, միշտ իր ձեռքում է պահում գործողութեան թելերը, ամեն մի վտանգ միայն սաստկացնում է նրա հնկողութիւնը եւ գործունէութիւնը: Եւ մենք այս արշաւանքի նկարագրութեան մէջ յաճախ ենք կարդացել հետեւեալի նման կտորներ. «Ինքը գեներալ Տէր-Ղուկասովը, որ իր զօրաբաժնի պատերազմական կեանքի դժուար րոպէներին միշտ արթուն էր եւ մասնակից էր զօրքերի հետ բոլոր վտանգներին եւ զրկանքներին, իր ամբողջ շտաբի հետ անց կացրեց այս գիշերը, ինչպէս եւ ամբողջ նախընթաց օրը, կենտրոնական բատարէյի վրա. նա նստած էր այնտեղ, փաթփթվելով ծափունջիի մէջ, թնդանօթի սայլի վրա, եւ այստեղից էլ, ամբողջ գիշերվայ ընթացքում, հետեւում էր եւ կարգադրում»:

Կուի մէջ անվախ, գեներալ Տէր-Ղուկասովը մի եւ նոյն ժամանակ աչքի էր ընկնում կովկասեան զինուորի ճիշտ սպարտական սակաւապետութեամբ եւ դիմացկանութեամբ: «Պատւով տանելով այն նոր փորձանքները», կարդում ենք մենք արշաւանքի պատմութեան մէջ, «որոնք զօրաբաժնի գլուխը եկան յունիսի 19-ին Ղարաքիլիսայի մօտ, տանջված եւ կէս-քաղցած զօրքերը տեղաւորվեցին գետնի վրա մի կարճ հանգստութեան համար, մոռանալով կերակուրը եւ բաւականանալով «Աստուծու տուածով»՝ նը զգալով ոչ մերկ գետնի վրա տարածվելու անյարմարութիւնները, ոչ ճահճային օդի խոնաւութիւնը: Գեներալ Տէր-Ղուկասովը, որին զօրքերը սովորել էին տեսնել կուի մէջ ամենամեծ վտանգի տեղերում, իսկ հանգստութեան ժամանակ իրանց հետ միասին եւ մի եւ նոյն պայմանների մէջ, չը նայած իր դիրքին, զօրքերի հետ միաժամանակ տանում էր բոլոր դժուարութիւնները եւ զրկանքները եւ, չիմանալով խաղաղութիւն ու հանգստութիւն, դրանով փորձանքները անտրտունջ տանելու օրինակ էր տալիս: Այսպէս էր եւ այժմ, նոր գրաւած դիրքերի վրա. գիշերը, երբ ամեն ինչ հանգստացաւ, Տէր-Ղուկասովը սովորականի պէս պառկեց մերկ գետնի վրա միայն մի թեթեւ վերարկու ունենալով վրան. նկատելով մօտիկում կրակ եւ տեղեկանալով որ այդտեղ հրացանաձիգների բատալիոնի օֆիցերները իրանց համար թէյ են տաքացնում, նա ուղարկեց իր բանբերին, որ իր համար մի բաժակ թէյ խնդրէ: Օֆիցերները, լսելով այդ խնդիրքը, դէս ու դէն ընկան՝ լի անկեղծ ցանկութեամբ հաճոյք պատճառելու իրանց սիրելի մեծաւորին, բայց այն բոլորը, ինչ գտնվեց նրանց մօտ, հինգ կտոր շաքար էր, որ եւ ուղարկվեց Տէր-Ղուկասովին թէյի հետ: Իսկ նա իր կողմից այդ խղճուկ պաշարը բաժանեց իր ադիւտանտի հետ»:

Այդ դէպքի մէջ մասնաւորապէս, ինչպէս եւ գեներալ Տէր-Ղուկասովի առհասարակ սպարտական կեցութեան մէջ պատերազմի ընթացքում, թէ կուի մէջ, թէ հանգստութեան ժամանակ, զարմանալի կրթված եւ շատ տեղեր տեսած այդ հին կովկասցու հմայող բարեհոգութեան մէջ էլ պէտք է որոնել պատճառը, որ նա այնքան նշանաւոր ազդեցութիւն ունէր զօրքերի վրա եւ դէպի իրան էր ձգում զգայուն զօրքերի հոգին ու սիրտը: Այս բանի մասին վկայում են ամենքը, որոնք ծառայել են նրա հրամանատարութեան տակ: Պատերազմական արշաւանքների դաժան միջավայրում գեղեցիկ կերպով նկարվում է Տէր-Ղուկասովի անձնաւորութիւնը, որ ակամայ գրաւում է ուշադրութիւն, երբ աւելի մօտիկուց ենք ծանօթանում նրա հետ: Այդ մարդու անձնաւորութեան մէջ, ի հարկէ, նրա գործունէութեան պայմանների պատճառով, ամենից առաջ երեւան են գալիս կտրիճ զինուորի գծերը: Կտրճութիւն՝ այո խիստ մտքով, խելացի, հանդարտ եւ համեստ կտրճութիւնը այդ զինուորի հիմնական գիծն է: Այդ կտրճութիւնը հաղորդում էր նրան մի անսովոր հանգստութիւն, վստահութիւն, ամրութիւն, ընդունակութիւն երբէք գլուխը չը կորցնելու եւ խելացի կերպով յարմարվելու ամենավտանգաւոր դրութիւնների մէջ: Այսպիսի կտրճութիւնը զուրկ է փայլուն գոյների տպաւորիչ լուսաւորութիւնից, բայց նա աջողութեան միակ գրաւականն է: Այս քաջարի ինքնազսպումը երբէք չէր հեռանում Տէր-Ղուկասովից եւ վերին աստիճանի հանգստացնող տպաւորութիւն էր գործում զինուորների վրա: Ամենակրիտիքական րոպէներին գեներալը ոչ մի անգամ արտաքուստ ցոյց չը տուեց ոչ չփոթութիւն, ոչ անհանգստութիւն, ընդհակառակը, նա նոյն իսկ անտարբեր էր երեւում: Երբ Դաեարի առաջ յանկարծակի երեւան եկաւ բազմաթիւ թշնամին, շրջապատող օֆիցերները չփոթված էին, հասկանալով թէ որքան ծանր է դրութիւնը: «Գեներալ Տէր-Ղուկասովը ընդունեց այդ տեղեկութիւնը կատարեալ հանգստութեամբ, ոչ մի բանով չարտայայտելով ոչ յուզմունք, ոչ երկիւղ եւ իբրեւ պատասխան՝ լսվեցին Երեւանեան զօրաբաժնի հրամանատարի համար սովորական, նրան յատուկ հանգիստ ամրութեամբ արտասանած խօսքերը. «Լաւ, շատ լաւ»: Այդ ճակատամարտի նկարագրութեան մէջ կարդում ենք. «Գեներալ Տէր-Ղուկասովի կատարեալ հանգստութիւնը, զարմանալի ինքնավստահութիւնն ու սառնասրտութիւնը, որից երեւում էր, թէ այդ տեղեկութիւնները կարծես ինքը նախատեսել է եւ նրանք շատ ուրախալի էին իր համար, հաղորդվեցին միւս հրամանատարներին եւ բոլոր շրջապատողներին, ապահովելով այն հանգիստ վստահութիւնը, այն խոհեմութիւնը եւ կարգը, որոնք այդպիսի պայմանների մէջ աջողութեան կէս մասն են կազմում»:

Նահանջման դէպքերից մէկը աւելի եւս պայծառ կերպով է նկարում Տէր-Ղուկասովի այս գիծը: Յետ նահանջող զօրաբաժինը, յոգնած ու զրկված ռազմամթերքներից, գտնվում էր, ինչպէս արդէն տեսանք, յուսահատական դրութեան մէջ Դարակի խորախորտը անցնելիս: «Բանակում ամենքը գիտէին եւ զգում էին, որ թիւրքերը շրջապատում են զօրաբաժինը ամեն կողմից եւ դրութիւնը չափազանց լուրջ է: Դրութեան այդ լրջութիւնը ամենից շատ զգում էր ինքը, զօրաբաժնի արիասիրտ հրամանատարը: Չը նայած հոգեկան դրութեան, չը նայած որ Տէր-Ղուկասովը մենակ իր վրա կրում էր ծանր պատասխանատւութիւնը անցքերի համար, նա յունիսի 21-ի ամբողջ օրը եւ 22-ի յիշատակելի գիշերը, ինչպէս միշտ, հանգիստ է եւ, ամուր հաւատ ունենալով դէպի իր փորձված զօրքերը, չէր ցոյց տալիս նրանց առջեւ ամենափոքրիկ չփոթութիւն անգամ, մնալով նոյն բարեհոգի եւ հանգիստ հրամանատարը, ինչպէս նրան տեսել էին սովորաբար: Հանդարտ, կարծես բրոնզից ձուլված դէմքի վրա, վկայում են ականատեսները, չէր կարելի կարդալ յուզմունքի կամ երկիւղի ստուերն անգամ: Միայն նրա ամենամօտիկ օգնականներից եւ նրա շտաբի ամենաանձնանուէր մարդկանց մի մտերիմ շրջանից չը խուսափեց այն, որ նա այժմ, աւելի քան երբ եւ իցէ, մտախոհ էր»: Հանդարտ կերպով նա հաղորդեց իր շտաբին սպառնացող վտանգի մասին, նոյնպէս հանդարտ ու եռանդուն կեր-

ԳԾԵՐ ՂՐԻՄԻ «ԲԱԼԴԸՐ-ՉԸՓԼԱԽՆԵՐԻ» ԿԵԱՆՔԻՑ

I

Սրճարանային կեանքը առհասարակ զարգացած է ամբողջ Ղրիմում։ Դա թաթարական ազդեցութեան հետեւանք է։ Գոնէ Ղրիմում առհասարակ նկատելի է, որ որտեղ թաթար ազգաբնակութիւնը գերակշռող մեծամասնութիւն է կազմում, այնտեղ սրճարանային կեանքը աւելի է զարգացած։ Ղարասուբազարը այդ կողմից կարող է առաջին տեղը բռնել Ղրիմում։ Այս քաղաքում թաթարները ազգաբնակութեան մեծ մասն են կազմում։ Այդ է պատճառը, որ 13 հազար բնակիչ ունեցող Ղարասուբազարը աւելի քան հարիւր սրճատուն ունի, որոնցով նա յայտնի է ամբողջ Ղրիմում։ Այդ բաւական չէ, նրանց թիւը օրէցօր աւելի բազմանում է։ Հազուագիւտ դէպք է այստեղ նոր շինութիւն տեսնել առանց սրճատան, որովհետեւ վերջինս ամենաշահաւէտ հիմնարկութիւնն է այստեղ։

Սրճատները յաճախում են ամեն դասակարգի մարդիկ՝ վաճառական թէ արհեստաւոր, բանուոր թէ մուրացկան—ինչ ազգութեան էլ սրբանք պատկանելիս լինեն։

Ղրիմում սրճատները ոչ թէ միայն իրանց բուն նպատակին են ծառայում, այսինքն իբրեւ օթեւաններ, որտեղ աշխատանքից յոգնած մարդը կարող է հանգստանալ եւ էժան գնով թէյ ու սուրճ ստանալ, կամ իբրեւ հիւրանոցներ, որտեղ այլ տեղերից եկողը կարող է շատ մատչելի գնով իջեւանելու տեղ գտնել, այլ եւ դարձել են անբարոյականացնող հիմնարկութիւններ։ Նրանք ծառայում են իբրեւ թղթախաղի բուն, որտեղ ամբողջ գիշերներ, կանաչ սեղանի շուրջը նստած, թղթախաղութեամբ են պարապում այդ ախտով վարակվածները, այլ եւ իբրեւ անկելանոցներ մի բոլորովին ինքնուրոյն դասակարգի համար, ծոյլ, անգործ, ձրիակեր դասակարգի, որ իր ամբողջ կեանքը անց է կացնում սրճատներում։ Այդպիսով միւս կողմից այդ սրճատները ներկայացնում են իբրեւ ապաստան այդ դասակարգի համար եւ աւելի եւս սնունդ են տալիս նրա վերոյիշեալ յատկութիւններին։

Սրճատուն յաճախողը միշտ կարող է այնտեղ պատահել այդ դասակարգին պատկանող անձանց՝ հին, պատառոտած չորերով ընկած տախտի վրա, որոնց տեսնողը կարող է նկատել, որ նրանք աշխարհիս երեսին ամենաողորմելի եւ մի եւ նոյն ժամանակ ամենաանհոգ մարդիկն են։ Դրանք Ղրիմի «բալդըր-չըփլախները» (босяки) են, որոնց մէջ փոքր թիւ չեն կազմում նաեւ հայերը։

II

Նա, ով քիչ թէ շատ մօտից ծանօթանում է այդ դասակարգին պատկանողների անհատական եւ ընտանեկան կեանքի հետ, գալիս է շատ տխուր եզրակացութեան։ Անգործութիւն, ծուլութիւն, ձրիակերութիւն, ցանկութիւնների եւ իղձերի կատարեալ բացակայութիւն, մի խօսքով կատարեալ աննպատակ կեանք—ահա «բալդըր-չըփլախը»։ Իսկ եթէ աչքի առաջ ունենանք, որ նրանք սովորաբար ամուսնացած եւ ընտանիքի տէր մարդիկ են, ապա ո՞վ է պահում նրանց ու նրանց ընտանիքը, կը հարցնէ անշուշտ ընթերցողը։

Պէտք է նկատենք, որ իւրաքանչիւր «բալդըր-չըփչախ», չը նայելով իր ողորմելի դրութեան, իր վերջին ծայր աղքատութեան, չը նայելով իր օրական հացի կարօտ լինելուն՝ դեռ եւս վաղ երիտասարդական հասակում աշխատում է անպատճառ ամուսնանալ, առանց հոգս անելու իր ապագայի, իր ապագայ ընտանիքի դրութիւնը նախօրօք ապահովելու մասին։

Ահա վեր է կենում այդպիսի մի «բալդըր-չըփլախ», դիցուք որ եւ է Դանիէլ կամ Պըչիկալա, որ չունի ոչ մի արհեստ, ոչ մի պարապմունք, որ վերջին կոպէկից էլ զուրկ է եւ սկսում է չքաւոր աղջիկների միջից իր համար կին որոնել, այսինքն իրան պահող, կերակրող, եւ երբ գտնում է մի դժբախտ արարած, որ իր ապագան նախատեսելով հանդերձ՝ համաձայնում է այդ ձրիակերի կինը դառնալ, «բալդըր-չըփլախը» իսկոյն ամուսնանում է նրա հետ եւ այնուհետեւ ամենայն անհոգութեամբ շարունակում է իր անգործութիւնը, սրճարանային կեանքը՝ ընտանիքը պահելու եւ կերակրելու ամբողջ ծանրութիւնը թողնելով խեղճ կնոջ վզին։

Եւ այդ հլու-հնազանդ արարածը ամենայն համբերութեամբ խոնարհվում է իր ճակատագրի առաջ եւ առաւօտից մինչեւ ուշ գիշեր, տանը բախտի բերմունքին թողնելով իր սիրելի, յաճախ բազմաթիւ զաւակներին, աշխատում է օտարների տանը, որ զաւակների եւ անգութ ամուսնու համար մի կտոր հաց ճարէ։

Իսկ ծոյլ ամուսինը, որ առանց խղճահարվելու իր օրերը սրճարաններումն է անգործ անցկացնում, եւ որ ուրիշների առաջ ամենաողորմելի արարածն է, տանը կնոջ եւ երեխաների առաջ մի անգութ բռնակալ է, որ գիտէ միայն պահանջել, հրամայել եւ ծեծել։

Իսկ դժբախտ զաւակները, որոնք առանց ծնողների, առանց հոգատարների տանը մենակ եւ յաճախ փողոցներումն են մեծանում, հասակ առնելուց յետոյ դառնում են նոյնպէս մի-մի «բալդըր-չըփլախ»։

Ց. Աբրահամեան

ՆԱՄԱԿ ՂԱԶԱԽԻ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Բաղանիս գիւղ, մայիսի 30-ին

Սրանից մի քանի տարի առաջ Ղազախի գաւառի գիւղացիներից շատ քչերը գաղափար ունէին նոր ձեւի գութանի մասին, բայց 1899 թ. շնորհիւ պ. Բ. Բաղրամեանցի, որը ուղարկված էր պաշտօնական գործերով, շատերը ծանօթացան այդ գործերի հետ. նա գութան բերել տուեց, ցոյց տուեց գործածելու եղանակը, խորհուրդ էր տալիս սրան գերադասել փայտեայ գութանից։ Բաղանիս գիւղի Եսայի քահանան, որ Ղազախի գաւառի ամենազարգացած քահանաներից մէկն է եւ աւարտել է Ներսեսեան դպրոցը Ներսէս V-ի օրով, առաւ նոր ձեւի գութանը, հաւաքեց գիւղացիներին, բացատրեց այդ գութանի առաւելութիւնը՝ խորհուրդ տուեց որ 3—4 տուն հաւաքվեն եւ միասին մէկն առնեն, որովհետեւ միջոցները թոյլ չեն տալիս առանձին-առանձին առնել. լսեցին քահանայի խորհուրդը. այժմս Բաղանիս գիւղում չորս նոր գութան կայ։

Մեր գիւղի օրինակին հետեւեցին Ղոչղոթան, Ոսկեպատ եւ ուրիչ շատ թուրքի գիւղեր։ Մի ուրախալի երեւոյթ, որ վերջերս նկատվում է թուրքերի մէջ, շատ է պատահել ինձ տեսնել՝ թէ ինչպէս գութանի հետ քաշ է գալիս թուրք աղան։ Նոր են հասկանում, որ աւագակութեամբ դժուար է ընտանիք պահել ներկայ պայմաններում։ Հրամայված է ցրվել Բաղանիս Այրումի թուրքերին Գանձակի նահանգի զանազան գիւղեր, բայց սրանք խնդիրքով դիմել են պ. նահանգապետին, խնդրելով իրանց ժամանակ տալ մինչեւ օգոստոսի վերջը. պ. նահանգապետը նրանց խնդիրքը կատարել է. ուստի Ղազախի յարգելի գաւառապետը տնից մէկին պահանջել ու պատուիրել է, որ ոչ ոքի վնաս չը տան, եթէ մի բողոք լինի՝ նրանց կը քշեն։

Այգիներում խաղողի առատութիւն է երեւում։ Հունձը կը սկսվի յուլիսի 10-ին, գարին եւ ցորենը հասնելու վրա են։

Տ. Տէր-Մելիքսէդեկեանց

ՆԱՄԱԿ ԻԳԴԻՐԻՑ

—

Մայիսի 27-ին

Մայիսի 25-ի գիշերը, ժամի 10-ից 20 րոպէ անց, այստեղ կարկուտ եկաւ, որ անցաւ մի քանի գիւղերի վրայով։ Բնական այդ աղէտն արդէն մի սովորական երեւոյթ է մեր գաւառում. ամեն տարի մեզանում լինում են կարկտահարութեան դէպքեր։ Բայց առհասարակ կարկուտը օր-ցերեկով է կատարում իր աւերումները, գիւղացին արեւի լոյսով է տեսնում իր արտի ոչնչացումը։ Իսկ կարկուտ գիշերը՝—դա մի չը լսված բան է, որ նոյն իսկ ծերունի մարդիկ չեն յիշում մեզանում։

Մի ժամ առաջ հարաւ-արեւմուտքում, հորիզոնի վրա երեւացին թուխ ամպեր, սկսվեց անընդհատ փայլատակում եւ խուլ որոտ, որ գնալով աւելի եւ աւելի սաստկանում էր։ Ժամի տասին սաստիկ փայլատակումների լոյսն այլ եւս միջոց չէր տալիս աչք բանալու, ամպերի որոտը զարհուրելի էր։ Վերջապէս սկըսվեց խոշոր կարկուտ, ընկոյզի մեծութեամբ, որ Իգդիրի վրայից առանց մեծ վնաս պատճառելու անցնելով՝ Զաքրլու գիւղի վրա տեղաց մի քանի րոպէ շարունակ, ծեծելով Բլուր, Մալաքլու եւ Էվջիլար գիւղերի մի մասը։ Պատմում են, որ այդ ժամին Զաքրլուն նմանում էր մի մեծ մեռելատան, ուր ամենքը հաւասարապէս ողբում էին անփոխարինելի մեծ կորուստը։ Կարկուտը դադարելուց յետոյ, շատերը ճրագներով դաշտ են վազում դէպի իրանց արտերը, այգիները եւ վերադառնում են յուսահատ ու մահվան դառնութեամբ լցված։ Այդ թշուառ գիւղն այս տարի երրորդ անգամն է, որ ենթարկվում է աղէտների։ Ապրիլի սկըզբում սաստիկ կարկուտը փչացրեց ցորենի արտերի մի մասը, նրան հետեւեց ցուրտը, վնասելով ծառապտուղն ու խաղողի բերքը, իսկ վերջին կարկուտը կարծես եկաւ լրացնելու դժբաղդ գիւղացիների կրած զրկանքի չափը եւ նա ճշդութեամբ կատարեց իր պարտքը, միանգամայն ոչնչացնելով այգիները եւ ցանքերի մի մասը գետնին հաւասարեցնելով։

Այս տխուր երեւոյթի հետ աւելորդ չէր լինի յիշել եւ այն, որ այս տարի մեզանում ընդհանրապէս հացահատիկների առատ հունձ է սպասվում։ Ցորենը շատ է։ Մի քանի օրից յետոյ հարթութեան վրա կը սկսվի հունձը։ Լեռնադաշտերում նոյնպէս մեծ յոյս են խոստանում արտերը, եւ եթէ բնական պատահարներ տեղի չունենան՝ ապրիլեան ցրտերի պատճառած եղած վնասն անշուշտ մի մասով կը փոխարինվի դաշտային բերքի առատութեամբ եւ աղքատ գիւղացին մի փոքր ազատ շունչ կը քաշէ։

Ե. Նարինջեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Հին-Նախիջեւան. մայիսի 29-ին

Ահա պատասխանս պ.պ. Բ. Արուչանեանին, Ս. Թումանեանին, Մ. Լազարեանին, Ց. Կարագուլեանին եւ Ա. Պօղոսեանին, որոնք հրապարակ ենելով այս տարվայ «Մշակի»-ի № 83-ում, գալիս են ճշդելու պ. Սլաքեանի—անօնիմի այս տարվայ «Մշակի» № 40-ում ասած խօսքը.

պով սկսեց պատրաստուել կռւի։ «Բարոյապէս խրախուսված, բայց ֆիզիքապէս խիստ յոգնած,—վկայում է ականատեսը—մենք սկըսեցինք փոքր առ փոքր քնել մարող խարոյկի շուրջը։ Միայն գեներալ Տէր-Ղուկասովը ամբողջ գիշերը աչք չը փակեց, մտախոհ, իբրեւ պահապան, յետ ու առաջ գնալով իր խամփացող չտաքի մօտ եւ պառկեց միայն լուսաբացից առաջ, երբ մէկը միւսի ետեւից սկսեցին մարել աստղերը նոր միայն լուսաւորվող երկնքի վրա»։

Կովկասեան պատերազմական կեանքի դպրոցն անցած Տէր-Ղուկասովը սովոր էր բաժանել զինուորների հետ բոլոր ջանքերը, անյարմարութիւնները եւ վտանգները, մի բան, որ այնքան մտերմացնում էր նրան ստորադրեալների հետ։ Անելով իր գնահատութիւնը Դաեարի մօտ տեղի ունեցած վերոյիշեալ կռւի մասին, Երեւանեան զօրաբաժնի արշաւանքի հետազօտութեան հեղինակը աջողութեան պատճառը տեսնում է ամենից առաջ զօրաբաժնի հրամանատարի անձնաւորութեան մէջ, որ ներկայացնում է բարձր կրթութեան, խոշոր պատերազմական տաղանդի մի հազուագիւտ զուգաւորութիւն՝ անսովոր համեստութեան, պարզութեան, մատչելիութեան, բարձր աստիճանի մարդկայնութեան եւ օրինակելի ազնւութեան հետ»։

Կռւի մէջ նրան տեսնում էին ամենամեծ վտանգի տեղերում, ճանապարհ գնալիս նա բաժանում էր զինուորների հետ բոլոր որկանքներն ու դժուարութիւնները եւ յաճախ քնում էր մերկ գետնի վրա, փաթաթվելով ափունջիի մէջ։ Երբ հռչակաւոր նահանջման ժամանակ զօրաբաժինը մի առանձին վտանգաւոր դրութեան մէջ էր ընկնում, Տէր-Ղուկասովը մնում էր զօրաբաժնի ետեւում, երբեմն ամենքից վերջն էր հեռանում այն տեղից, ուր կանգնած էին զօրքերը։ Եւ զինուորները նորից աշխոյժ ու հանգիստ էին դառնում. նրանք գիտէին, որ իրանց թիկունքի ետեւում դեռ կայ գեներալը, որին նրանք խորապէս հաւատում էին։ Ահա մի դէպք, որ գծագրում է Տէր-Ղուկասովի վարմունքը վտանգաւոր վայրկեաններում։ «Ցերեկվայ ժամի երեքին մօտ, դանդաղ կերպով, քայլ առ քայլ, յետ նահանջելով, թշնամու հրացանաձգութեան պատասխանելով եւ փոխադարձաբար իրար պահպանելով, զօրքերը սկսեցին հեռանալ Ղարաքիլիսա գիւղը։ Թողնելով, որ իր առջեւով անցնեն վերջին նահանջող ոյժերը, գեներալ Տէր-Ղուկասովը, բառիս բուն նշանակութեամբ, ամենքից յետոյ տեղից շարժվեց իր չտաքի հետ, մի ժամանակ նոյն իսկ շղթայի առջեւումն էր գտնվում եւ թիւրքաց բոլոր թնդանօթների սաստկացրած կրակը ուղեկցում էր նրան։ Զօրաբաժնի գլխաւորի այս ներկայութիւնը նահանջող բանակի ետեւում, ինչպէս ասում են ականատեսները, ահագին բարոյական ներգործութիւն ունեցաւ զօրքերի վրա»։ Զինուորներին վստահութիւն եւ աշխուժութիւն ներշնչելու, նրանց մէջ անսահման հաւատ հաստատելու այս ընդունակութիւնը մի ահագին բարոյական ոյժ էր, որ իւրաքանչիւր ճշմարիտ զօրավարի ամենագլխաւոր գիծն է կազմում։ Իր առաջնորդի այս բարոյական ոյժի շնորհիւ, Երեւանեան զօրաբաժինը կարող եղաւ կատարել իր փայլուն քաջագործութիւնը։

Եթէ այս գծերը դարձնում էին նրան մի քաջամարտիկ զօրավար, յարգանք եւ խոր հաւատ էին ներշնչում դէպի նրան, Տէր-Ղուկասովի միւս գիծը—կարեկից, սիրող սիրտը—բարեկամացնում էր նրան զինուորների հետ, առաջացնում էր սէր դէպի նրան։ Այդ մարդու մէջ, որ մեծացել ու կեանք էր անցկացրել կռւի եւ վտանգների մէջ, թնդանօթների եւ հեծեծանքների որոտումների տակ, զարմանալի կերպով պահպանվել էր հոգու այն փափկութիւնը եւ նրբազգացութիւնը, որ երեւան էր գալիս թէ նրա սովորական բարեհոգութեան եւ պարզութեան մէջ եւ թէ նրա վերաբերմունքի մէջ դէպի դժբաղդները եւ տանջվածները։ Դրամ—Դաղի աջող կռւից յետոյ գեներալը շնորհակալութիւն էր յայտնում զօրքերին։ Մօտենալով Ստավրոպոլեան գնդին, որ առանձնապէս նշանաւոր էր հանդիսացել կռւի մէջ, նա վերցրեց գլխարկը եւ խոր գլուխ տուեց գնդի զինուորներին, աւելացնելով. «Ուրիշ շնորհակալութիւն ես չունիմ, ստավրոպոլցիներ»։ Վիրաւորվածներին Տէր-Ղուկասովը միշտ վերաբերվում էր ամենաջերմ կարեկցութեամբ եւ խնամատարութեամբ։ Դայեարի կռւից յետոյ, նախ քան նահանջում սկսելը, որի ծանրութիւնը նախազգում էր Տէր-Ղուկասովը, նա այցելում էր վիրաւորվածներին, գրկում եւ համբուրում էր նրանց։ «Սրանք մարդիկ չեն», ասում էր նա, «սրանք հերոսներ են, սրբեր են»։

Բայց ամենալաւ օրինակը, որ բնորոշում է բարձր բարոյական գծերը այդ մարդու մէջ, նրա վերաբերմունքն է դէպի գաղթականները։ Ինչպէս յայտնի է, որքան առաջ էր գնում զօրաբաժինը թիւրքաց հողի վրա, նրա պաշտպանութեան տակ էին հաւաքվում բազմաթիւ հայ ընտանիքներ, որոնք փրկութիւն էին որոնում թիւրքական գազանութիւններից. այս մարդիկ իրանց ճակատագիրը կապեցին զօրաբաժնի ճակատագրի հետ, վճռելով որ աւելի լաւ է տանել բոլոր զրկանքներն ու վտանգները եւ գաղթել Ռուսաստանի սահմանները, քան մնալ չարացած թիւրքերի կամայականութեան տակ։ Նահանջման սկզբին այդ գաղթականներից հաւաքվեց մօտ 3000 (մինչդեռ ամբողջ զօրաբաժինը բաղկացած էր միայն 6000 հոգուց) եւ այս բազմութեան կէսը ծերեր, կանայք եւ երեխաներ էին. գաղթականները գնում էին իրանց ամբողջ կայքի, սայլերի հետ եւ այլն։ Հեշտ է երեւակայել, թէ ինչ ահագին դժուարութիւն էր այդ քոչը Երեւանեան զօրաբաժնի համար՝ նրա նահանջման ժամանակ։ Թողնելով նրան, զօրաբաժինը կարձակէր իր ձեռքերը, առաջ կը շարժվէր աւելի կանոնաւոր եւ շուտ եւ ծայրահեղ վտանգի ժամանակ իր համար ճանապարհ բաց կանէր սուիններով։ Պէտք էր ունենալ սիրոյ խորին զգացմունք դէպի մերձաւորը, որ այդպիսի ինքնազոհութեամբ եւ քաջութեամբ ազատելով իրան, ազատէր եւ ուրիշներին։ Պէտք էր ունենալ այն բարոյական բարձր յատկութիւնները, որ ունէր Տէր-Ղուկասովը, որպէսզի այդպիսի համբերութեամբ եւ բարեհոգութեամբ վերաբերվել այդ նոր գործին այն ժամանակ, երբ ուժասպառ դարձող զօրաբաժինը հազիւ էր կարողանում պահպանել իրան։ Բայց այդ մարդը ունեցաւ ամրութիւն՝ իր ապետական մեծագործութիւնը լրացնելու համար։

Արտաքուստ որքան համեստ եւ որքան բարձր ու խրատական օրինակ է ներկայացնում այս զինուոր—քրիստոնեայի, պաշտպանող փրկող զինուորի այս վարմունքը։ Անձնուիրաբար ազատել մի քանի հազար անպաշտպաններ—արդեօք աւելի բարձր չէ այս մեծագործութիւնը, քան արիւնահեղ յաղթութիւնները, որոնք այնքան շողշողուն փայլ են հագցնում իրանց հերոսներին։ Պատմութիւնը, դժբաղդաբար, մեծ մասամբ լուռ է անցնում այսպիսի փաստերի մօտով, աւելի յաճախ կանգ առնելով այնպիսի պատերազմական քաջագործութիւնների վրա, որոնք թողնում են իրանց ետեւից ոսկորների կոյտեր, բայց մարդկային զգայուն սիրտը աւելի շուտ արձագանք կը տայ խաղաղութեան եւ սիրոյ այս մեծագործութեան, թէեւ սա զարդարված չի լինի պատերազմական դափնիներով։

Տէր-Ղուկասովը իրաւացի կերպով վաստակել է քաջարի զօրավարի փառք, բայց էլ աւելի փառք եւ պատիւ նրան, իբրեւ մարդ—զինուորին, որ պահում էր իր կրծքում սիրող սիրտ։

Կ—եվսկի

«Ժողովականներից մի քանիսն էլ դուրս եկան դահլիճից, չը կամենալով բնաւ լսել մի մարդու (իմա «տխրահռչակ դոկտոր Ս. Շահնազարեանին»), որը մօտիկ անցեալում իրան թոյլ տուած մի «արարմունքով», ընդ միշտ զրկված է հասարակական որ եւ է գործում խառնվելու բարոյական իրաւունքից»...

Ես կը սպասեմ ձեր ակնարկած «ուրիշների» հրապարակ ելնելուն եւ ապա կասեմ ասելիքս։ Առայժմ բաւականացէք ամենախոնարհ խնդիրքիս՝ չապացնել այն «ուրիշներին» եւս։

Բժիշկ Սիմէօն Շահնազարեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ախալքաղաք, մայիսի 24-ին

Խնդրում եմ ձեր լրագրի միջոցով թոյլ տաք յայտնել խորին շնորհակալութիւն տեղիս հայ սիրողների խմբին, որը ամսիս 19-ին տուած ներկայացման 115 ր. 8 կ. զուտ արդիւնքը յատկացրեց Ախալքաղաքի հայ կանանց բարեգործական ընկերութեան։

Նախագահ՝ Մամիկոնեան

Քարտուղար Եզ. Գասպարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Кавказъ» լրագրին հեռագրում են Պետերբուրգից. «Երեքշաբթի, յունիսի 4-ին, Կովկասեան քաղաքացիական մասի կառավարչապետ իշխան Գոլիցին բաղդ ունեցաւ ներկայանալու Նորին կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր Կայսրին»։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրներում կարդում ենք. «Ռուսական կերոսինը, որի գինը վայր է գցվում ամերիկական «Standard Oil K-o»-ի միջոցով, Բաթումում վաճառվում է անգլիական ֆիրմաներին պուդը 23½—24 կոպէկով։ Աւելացնելով այս գնի վրա 12—15 կոպէկ, որ առնում են շոգենաւատէրերը կերոսինի իւրաքանչիւր պուդից Լոնդոն տեղափոխելու համար, ստացվում է ամենաշատը 39 կոպէկ, այն ինչ նաւթավաճառութեամբ պարապող անգլիական ֆիրմաները Լոնդոնում ծախում են կերոսինի պուդը 1 րուբլի 10 կոպէկով. պարզ է, որ նրանք վերցնում են 180 տոկոս աշխատանք։ Այսպիսով կատարելապէս հասկանալի են դառնում անգլիական ֆինանսիստների ձեռնարկած միջոցները, որոնք նրանց վրա նստում են միլիոնաւոր րուբլիներ, միայն թէ ռուսական կերոսինի առեւտուրը Անգլիայում չը խուսափի նրանց ազդեցութիւնից»։

—

Հինգշաբթի, յունիսի 6-ին, Թիֆլիսի քաղաքային դումայի դահլիճում, տեղի ունեցաւ Թիֆլիսի արհեստաւորների աւագի երկրորդ ընտրութիւնը։ Առաջին ընտրութեան ժամանակ ընտրված եւ Թիֆլիսի նահանգապետի կողմից չը հաստատված Սերովբեանցի փոխարէն, արհեստաւորների նոր աւագ ընտրվեց պ. Ռաֆաէլով, որ ստացաւ 91 սպիտակ եւ 47 սեւ քուէ։

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը որոշել է գնել ձայնաւորների նոր ընտրութեան համար քուէի 150,000 յախճապակեայ գնդակներ։ Գնդակները պէտք է գնվեն Րիգայի Էսսէկ ֆիրմայից 225 րուբլով։

—

Երէկ երեկոյեան, ժամի մօտ 8-ին, Մադաթեան կղզու վրա գտնվող խանութներից մէկում սկսվեց հրդեհ, որ մի քանի րոպէում այրեց երկու խանութ։ Հրդեհին վերջ տուեց հրդեհաշէջների խումբը, որ շուտ վրա հասաւ։

—

Չը նայելով որ 1902 թուականի առաջին կիսամեակը լրանալու վրա է, մինչեւ այժմ Թիֆլիսի քաղաքային մուտքի եւ ելքի նախահաշիւը դեռ եւս չէ պատրաստած։ Թիֆլիսի նահանգապետը, ուշադրութիւն դարձնելով այս հանգամանքի վրա, մօտ օրերումս դիմեց Թիֆլիսի քաղաքագլխի պաշտօնակատարին եւ խնդրեց բացատրել, թէ ով է պատճառ, որ նախահաշւի քննութիւնը այսքան ուշանում է։

—

Յունիսի 6-ին, հինգշաբթի, տեղի ունեցաւ կովկասեան ուսանողներին նպաստող ընկերութեան նորընտիր վարչութեան առաջին ժողովը, որի ժամանակ վարչութեան նախագահ ընտրվեց Ս. Լավրով, փոխ-նախագահ բժ. Ս. Անանեան եւ գանձապահ—քարտուղար Ռ. Յովհաննիսեան։

—

Մեզ խնդրում են հաղորդել, որ մայիսի 26-ին Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան օգտին տեղի ունեցած կօսանքից գոյացել է հետեւեալ արդիւնքը.—Մուտք՝ տոմսակներից—750 ր. իրեղէններից, գուշակութիւնից եւ կոնֆէտից 1053 ր. 6 կ., բուֆէտից—129 ր. ընդամենը—1932 ր. 6 կ.։ Ծախք.—երաժիշտներին—50 ր., կօնֆէտի—16 ր., յայտարարութեան եւ տպագրական ծախս —47 ր. 70 կ., կիօսկներ շինելու—81 ր., բուֆէտի ծախս—54 ր. 12 կ., ժողովարանին—50 ր., ոստիկաններին ու ծառաներին—26 ր., մանր ծախս—8 ր., ընդամենը—331 ր. 82 կ.։ Զուտ արդիւնք մնացել է 1600 ր. 24 կ.։ Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան վարչութիւնը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը «Մշակի» խմբագրութեան, յայտարարութիւնը ձրի տպագրելու համար, նոյնպէս «Новое Обозрѣніе», «Тиф. Листокъ» եւ «Кавказъ» լրագիրների խմբագրութիւններին գիջումով տպագրելու համար, Իննոչենցիին՝ նրա ձրի ծառայութեան համար (մանկական հանդիսի համար երեխաներ նախապատրաստելու) եւ այն բոլոր անձանց, որոնք նուիրատուութիւն են արել թէ փողով եւ թէ իրերով եւ որոնք նպաստել են զբօսանքի աջողութեանը։ Բացի դրանից վարչութիւնը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը վարչութեան անդամ տիկին Մ-ին նրա խոշոր նուիրատւութեան համար, որը յայտնապէս նպաստեց զբօսանքի աջողութեանը։

—

«Հիւսիսային գիւղատնտեսական ընկերութեան» նախագահ Աւ. Քալանթարին կառավարութիւնը թոյլ է տուել հրատարակել մի գիւղատնտեսական պատկերազարդ շաբաթաթերթ «Сѣверное Хозяйство» անունով։

—

Ներկայ տարվայ յունիսի 4-ին վերջացան Թիֆլիսի Միքայէլեան արհեստաւորաց ուսումնարանի քննութիւնները. աւարտեցին ուսման ընթացքը 38 հոգի, որոնցից 14 ռուս, 14 վրացի եւ 10 հայ։ Աւարտած հայերն են՝ 1) Գրիգորեան Գրիգոր (ախալքալաքցի), 2) Դաւթեան Աւետիք (շուշեցի), 3) Թունեան Սարգիս (թիֆլիսեցի), 4) Հախվերդեան Ստեփան (երեւանցի), 5) Մինասարեան Պետրոս (քանաքեռցի), 6) Ցարութիւնեան Միքայէլ (ալէքսանդրոպոլցի), 7) Ռոստոմեան Գրիգոր (թիֆլիսեցի), 8) Վարդանեան Վարդան (երեւանցի), 9) Տէր-Ցակովբեան Տիգրան (երեւանցի) եւ 10) Քարամեան Ալէքսանդր (աղբուլաղցի)։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Մինչդեռ էջմիածնից ամեն օր լուրեր էին հասնում, թէ շուտով կը յարգվի Երեւանի ժողովրդի խնդիրքը եւ կը նշանակվի հոգաբարձական նոր ընտրութիւն, յանկարծ ստուգվում է այն լուրը, որ Սուքիաս եպիսկոպոսը, կազմելով նշանակովի հոգաբարձուների ցանկ, ուղարկել է կաթողիկոսին հաստատելու։ Թէ ովքեր են առաջարկված նշանակովի հոգաբարձուներ, մենք չը գիտենք։ Թէ էջմիածինը կը համաձայնի այդ բանին, այդ էլ շուտով կը տեսնենք»։

—

ՂՈՒԲԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Բագուի նահանգական դատարանի բաժինը եկաւ Ղուբա եւ իր գործունէութիւնը կը սկսէ յունիսի 7-ից. շաբաթական երկու նիստ է նշանակված. քննութեան համար բերել են առ այժմ մինչեւ յուլիսի կէսը նշանակված մօտ 60 գործ, սեսիան կը մնայ մինչեւ սեպտեմբերի 1-ը»։

—

ԱԲԱՐԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Մայիսի 22-ին Աբարանի Բաշ-Աբարան գիւղի Տէր-Ռաֆայէլը հեռացնում է պաշտօնից ժամկոչին։ Երեկոյեան ժամասացութեան ժամանակ քահանան նկատում է, որ իր հեռացրած ժամկոչը կրկին եկել է եւ ծառայում է եկեղեցում եւ հրամայում է հեռանալ։ Տեղական երէցփոխը, որ է եւ տանուտէրի օգնական (ռէս), Հայրապետ Մայիլեանը, որ երեւի նպատակով էր եկեղեցի եկել, հրամայողական դիրք բռնելով եկեղեցու մէջ՝ գոռգոռում է քահանայի վրա՝ աւելացնելով. «Ես եմ բերել ժամկոչին, դու որ դրան դուրս անես, ես էլ քեզ եկեղեցուց դուրս կանեմ... եւ իսկոյն տէրտէրին դուրս է հանում եկեղեցուց, դուռը փակում ու բանալին առնում իր մօտ։ Հետեւեալ օրը, մայիսի 23-ին, Համբարձման տօնին, ռէս Հայրօն դարձեալ եկեղեցու դուռը չէ բաց անում ու տէրտէրին արգելում է պատարագ մատուցանել, որով մի ամբողջ գիւղի ժողովրդին զրկեց հոգեկան մխիթարութիւնից, այն էլ այնպիսի տօնին, որ շատ նուիրական է գիւղացիների համար»։

—

ՊԱՌԻԼԷՇՏԻ գիւղից (Բեսարաբիա) մեզ գրում են. «Մի շաբաթ առաջ տեղիս կալուածատէր պ. Լուսիկ Գօյլաւը նուէր ուղարկեց էջմիածնի վանքին մի գեղեցիկ բրօնզէ ոսկեզօծ ջահ, ի յիշատակ իր մայր Մարիայի, որը մեռել է մօտ 10 տարի սրանից առաջ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կ. Պօլսի լրագիրներում հրատարակված է հետեւեալ դատավճիռը, որ զինուորական դատարանը կայացրել է Ֆուադ-փաշայի վերաբերմամբ։ Զինուորական դատարանը, որին մասնակցում էին, որպէս անդամներ, Րէուֆ, Էդհէմ, Շաքիր, Սաադ-էդդին եւ այլ նշանաւոր փաշաներ, քննելով Ֆուադի քաղաքական եւ քրէական յանցանքները, գտաւ, որ Ֆուադփաշան գնդապետ Սէրվէտ-բէյի, փոխ-գնդապետ Ջէմիլ եւ Ասիմ-բէյերի եւ այլ մի քանի թիւրք օֆիցէրների հետ միասին յիրաւի դաւադրութիւն է կազմել սուլթանի դէմ եւ այդ դաւադրութեան առաջին գործողութիւնը եղել է այն, որ Ֆուադ-փաշան հրամայել է հրացան արձակել իր տունը շրջապատող ոստիկանների վրա, որոնցից երեքը սպանվել են եւ եօթը վիրաւորվել։ Այս պատճառով զինուորական արտակարգ դատարանը, զինուորական օրէնքի 22-րդ եւ 24-րորդ յօդուածների հիման վրա, վճռել է զրկել մարշալ Ֆուադ-փաշային աստիճաններից, շքանշաններից, բոլոր կալուածական եւ անձնական իրաւունքներից ու դատապարտել ցմահ բանտարկութեան Դամասկոսում։ Այս դատավճիռը հաստատված է սուլթանի իրադէով, որով Ֆուադի գործակիցների պատիժը թեթեւացնվում է՝ ուշադրութեան առնելով նրանց խոստովանութիւնը, թէ իրանք մոլորված են եղել Ֆուադ-փաշայի միջոցով եւ գտնվելով նրա ազդեցութեան տակ՝ պարզ հաշիւ չեն տուել իրանց այն մասին, թէ ինչ հետեւանքներ կարող են ունենալ նրանց յանցաւոր մըտադրութիւնները։ Այս դատավճռի առիթով Կ. Պօլսից գրում են «Moniteur Ottoman» լրագրին, թէ ոչ Ֆուադ-փաշան եւ ոչ նրա հետ միասին մեղադրվածները ամենեւին չեն էլ մտածել դաւադրութիւն կազմելու մասին։ Ելեռովկայի հերոսը չափազանց վճռողական եւ համարձակ մարդ է եւ նա չէր կարող դիմել գաղտնի դաւադրութիւնների. նա միշտ եւ ամեն տեղ գործել է ակնյայտնի եւ կտրուկ միջոցներով։ Ֆուադ-փաշան յաճախ տեսակցում էր սուլթանի հետ, որը սիրում էր խօսակցել նրա հետ մինիստրների եւ այլ բարձրաստիճան անձերի կաշառակերութեան մասին եւ Ֆուադ-փաշան միշտ յայտնել է իր կարծիքը նրանց մասին բացայայտ կերպով, առանց վախենալու նրանց դաւերից։ Ամեն մի սելամլիքի ժամանակ Ֆուադ անբաժան էր սուլթանից եւ աղօթում էր նրա հետ միասին Համիդիէի մզկիթում։ Որպէս հըպարտ եւ ինքնապաստան գեներալ, Ֆուադ փաշան ոչ միայն ծանօթութիւն չունէր իր հետ մեղադրված անձերի հետ, այլ եւ խորշում էր բարձրաստիճան անձերի ծանօթութիւնից։ Նա միայն բարեկամութիւն էր պահպանում իր ցեղակից չէրքէզների հետ, որոնք չափազանց սիրում եւ յարգում էին նրան։ Ինչ վերաբերում է հրացան արձակելուն Ֆուադի տունը շրջապատող լրտեսների վրա, որոնք չափազանց ձանձրացնում էին նրան, պէտք է ասել, որ Ֆուադ-փաշան շատ անգամ գանգատվել է նրանցից սուլթանին եւ սուլթանը շատ անգամ կրկնել է նրան. «Վռնդել, իսկ եթէ խօսքերը ազդեցութիւն չեն թողնի, վարվել այնպէս, ինչպէս կամենում էք»։

—Հաագայից հեռագրում են «Francfurter Zeitung»-ին, թէ այժմ կարելի է բոլորովին վճռված համարել, որ Կրիւգէր կը մնայ ընդ միշտ Հօլլանդիայում. նա միայն ցանկութիւն յայտնեց, որ Եւրոպա՝ նրա մօտ գայ իր ընտանիքի անդամներից մէկը։ Բոլոր լուրերը Կրիւգէրի վերադարձի մասին դէպի հարաւային Աֆրիկա ճիշտ չեն. նրա մերձաւորները, հէնց որ ստացան հաշտութեան լուրը, վճռեցին ամեն միջոց գործ դնել՝ պահելու նրան Հօլլանդիայում, որովհետեւ աւերված հայրենիքի տեսքը այնպիսի տպաւորութիւն կը գործէր ծերունի նախագահի վրա, որ նա չէր կարող դիմանալ այդ ցաւին։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

6 յունիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Նոր երկաթուղիներին վերաբերեալ յանձնաժողովը ցանկալի համարեց Շօստկա-Նավլի ճիւղի կառուցումը, որը 115 վերստով կը մօտեցնէ Կիեվը Մոսկվային։

ՎԻԵՆՆԱ։ Կլոսսէի հարցապնդումին մինիստր-նախագահը պատասխանում է, որ ինքը գերմանական կայսրի ճառի մէջ ոչ մէկ պրոպագանդա չէ տեսնում, որ վերաբերէր աւստրիական գործերին. ընդհակառակը ինքը պէտք է յայտնէ խիստ պարսաւանք այն ագիտացիային, որով հանդէս են գալիս պատգամաւորների ժողովում հատ հատ շրջանների ներկայացուցիչները։ Կլոսսէի հարցապնդումի առիթով վիճաբանութիւնների սկսելը պատգամաւորների ժողովը մերժում է։

ԱԹԷՆՔ։ Ձերբակալված են մի քանի մակեդոնացիներ, որոնք գործում էին որպէս մակեդոնական կոմիտէտի անդամներ եւ աշխատում էին աւազակախմբեր կազմել՝ Մակեդոնիա ներս խուժելու համար։

ԼՈՆԴՈՆ։ Կրոյդոնում արտասանած ճառի մէջ ներքին գործերի մինիստրը ասաց. «Ի նըկատի առնելով զարմանքի արժանի տրամադրութիւնը, որ արտայայտում են բօէրները, կառավարութիւնը պատրաստվում է յետ կանչել հարաւային Աֆրիկայից զօրքերի նշանաւոր մասը»։

ՊՐԵՏՕՐԻԱ։ Կալվինիի մօտ անձնատուր եղան 690 մարդիկ, գլխաւորապէս Կապի ապըստամբներից. զինաթափ եղողների ընդհանուր գումարը կազմում է 18,400 մարդ։

ԼՈՆԴՈՆ։ Ի նկատի ունենալով, որ եկող շաբաթ թագաւորին վիճակված կը լինի չափազանց մեծ գործունէութիւն, բժիշկները խորհուրդ տուեցին առաջիկայ օրերին չը մասնակցել հանդէսի համար հրապարակական պատրաստութիւններին։

ՏՕՄՍԿ։ Պատուաւոր քաղաքացի Ջիմին նըւիրեց Տօմսկի համալսարանին 100,000 ր. բակտէրիօլօգիական ինստիտուտ կառուցանելու եւ պահպանելու համար, տալով ինստիտուտին Ջուրինների անունը։

ԿՐՕՆՇՏԱԴՏ։ Երէկ հասաւ Ֆիլադէլֆիայում կառուցված «Րէտվիզան» զրահակիր նաւը։

ԿԻԵՎ. Ցայտարարված է ընդունելութեան մասին Կիեվի պօլիտեխնիկական ինստիտուտը։ Խնդիրքների ընդունելութիւնը կը շարունակվի մինչեւ յուլիսի 15-ը։ Ներկայ տարվայ ընդունելութեան ժամանակ խորհուրդը հնարաւոր համարեց աւելացնել ազատ տեղերի թիւը առաջին կուրսում մինչեւ հինգ հարիւր։

ԼՕՆԴՕՆ։ Գանձարանի կանցլէրի յայտարարութեան առիթով, թէ կառավարութեան քաղաքականութիւնը ի նկատի չունի նպաստել գաղթականութիւնների առեւտրին՝ օտարերկրեայ պետութիւնների հետ մաքսային պատերազմ սկսելով՝ «Standard» հաղորդում է, որ պարլամէնտական շրջաններում այդ յայտարարութիւնը հասկացվում է այնպէս, որ դրանով կառավարութիւնը հրաժարվում է բրիտանական մաքսային դաշնադրութեան մտքից։

ԲԵՐԼԻՆ։ «Հիւսիսային Գերմանական Լրագիրը» հաղորդում է, թէ հրատարակված է սուլթանի մի իրադէ, որի մէջ յայտնվում է, թէ թիւրք կառավարութիւնը ընդունում եւ ճանաչում է օրինաւոր Թիւրքիայում գտնվող գերմանական բոլոր հիմնարկութիւնները, ինչպէս հոգեւորները, այնպէս էլ աշխարհիկները։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Յունիսի 6-ին Պետերհօֆի Մեծ պալատում Թագաւոր Կայսրին բաղդ ունեցան ներկայանալու այն օֆիցէրներն եւ աստիճանաւորները, որոնք վերջացրել են իրանց ուսման ընթացքը Նիկօլայեվսկայեա, ինժեներների, զինուորական-իրաւագիտական ակադեմիաներում եւ արեւելեան լեզուների ու ինտենդանտական կուրսերում։—Երէկ Ստրելնա կայարանը հասաւ Անգալտ-Դէսսաուի Թագաժառանգը իր ամուսին Մարիայի հետ։ Բարձր հիւրերին դիմաւորեցին Մեծ Իշխաններ Միխայիլ Նիկոլաեվիչ եւ Գէօրգի Միխայլօվիչ իր Ամուսնու հետ եւ Իշխան Գէօրգի Մաքսիմիլիանօվիչ իր Ամուսնու հետ։—Յունիսի 3-ին Թագաւոր Կայսրը Նորին Մեծութիւն Թագուհի Կայսրուհու Ալէքսանդրիա ամարանոցում բարեհաճեց նայել այն իրեղէնները, որոնք պատրաստված են Կուսչինսկի արքունի գործարանում։

7 յունիսի

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Այսօր անցաւ բօլգարական իշխանը Վարշավայով դէպի արտասահման։

ԵՐԵՒԱՆ։ Զինգիլեան բարձրութիւնների վրա 1854 թւի պատերազմի մէջ սպանված զինուորների յիշատակին՝ երէկ նրանց գերեզմանի վրա խաչ տնկվեց։

ՊՕԼՏԱՎԱ։ Այսօր Կիեվի զինուորական նահանգական դատարանի ժամանակաւոր բաժանմունքում սկսվեց Կօբէլեանսկի զինուորական գլխաւորի նախկին գործավար կապիտան Կրիվեցկու եւ նրա գործակիցների գործի քննութիւնը։ Դրանք մեղադրվում են այն բանում, որ կազմել էին ընկերակցութիւն՝ զինուորական ծառայութիւնից զինուորներին ազատելու նպատակով։

ՄՕՍԿՎԱ։ Մոսկվայի նահանգական զէմստվօի արտակարգ նստաշրջանը ընդհատվեց, որովհետեւ ձայնաւորները չէին յաճախում նիստերը։—Բացվեց առաջին քաղաքային՝ ծննդկանների օրինակելի ապաստարանը. շինութիւնը նստեց 80,000 րուբլի։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի ժամով, փակագծում Թիֆլիսի ժամով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բագու շաբաթը մէկ անգամ ուրբաթ օրերը դուրս է գալիս առաւօտեան 10 ժամ 15 րոպ. (11 ժ. 49 ր.), հասնում է Բագու գիշերվայ 12 ժամ 11 ր. (1 ժ. 9 րոպէին)։

Արագ գնացք Բագուից—Թիֆլիս դուրս է գալիս ուրբաթ օրերը գիշերվայ 12 ժամ 52 րոպէ (1 ժ. 50 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 2 ժ. 45 ր. (3 ժ. 43 ր.)։

Արագ գնացք Թիֆլիսից Բաթում ամեն օր դուրս է գալիս առաւօտեան 6 ժ. 45 ր. (7 ժ. 43 ր.) հասնում է Բաթում երեկոյեան 5 ժ. 2 ր. (6 ժ.)։

Արագ գնացք Բաթումից—Թիֆլիս ամեն օր դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 9 ժ. 4 ր. (10 ժ. 2 ր.)։

Փոստատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս երեկոյեան 9 ժ. 22 ր. (10 ժ. 20 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 3 ժ. 56 ր. (4 ժ. 54 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 5 ժ. 9 ր. (6 ժ. 7 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 5 ժ. 40 ր. (6 ժամ 38 րոպէին)։

Մարդատար գնացքը Բագուից դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժ. 27 ր. (3 ժ. 25 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 7 ժ. 39 ր. (8 ժ. 37 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 8 ժ. 29 ր. (9 ժ. 27 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.)։

Փոստատար գնացքը Բաթումից դուրս է գալիս գիշերվայ 11 ժ. 5 ր. (12 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 11 ժ. 34 ր. (12 ժ. 32 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 12 ժ. 36 ր. (1 ժ. 34 ր.), հասնում է Բագու առաւօտեան 6 ժ. 16 ր. (7 ժ. 14 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 7 ժ. 5 ր. (8 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 6 ժ. 39 ր. (7 ժ. 37 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 7 ժ. 24 ր. (8 ժ. 22 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 12 ժ. 5 ր. (1 ժ. 3 ր.)։

Փոստատար գնացք դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Կարս երեկոյեան 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.). հասնում է Սանահին 1 ժ. 35 ր. (2 ժ. 33 ր.), Ղարաքիլիսա գիշերվայ 3 ժ. 32 ր. (4 ժ. 30 ր.), Ալէքսանդրոպօլ առաւօտեան 7 ժ. 17 ր. (8 ժ. 15 ր.), Կարս ցերեկվայ 11 ժ. 1. (11 ժ. 59)։

Փօստատար գնացք Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 4 ժ. 57 ր. (5 ժ. 55 ր.), հասնում է Ալէքսանդրօպօլ երեկոյեան 8 ժ. 5 ր. (9 ժ. 3 ր.), Ղարաքիլիսա 11 ժ. 42 ր. (12 ժ. 40 ր.), Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 20 ր. (7 ժ. 18 ր.)։

Խառն գնացք Թիֆլիսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 2 ժ. 15 ր. (3 ժ. 13 ր.), հասնում է Ղարաքիլիսա 9 ժ. 30 ր. (10 ժ. 28 ր.) Ալէքսանդրօպօլ գիշերվայ 1 ժ. 25 ր. (2 ժ. 23 ր.)։

Խառն գնացք Ալէքսանդրօպօլից դուրս է գալիս առաւօտեան 5 ժ. 25 ր. (6 ժ. 23 ր.), հասնում է Ղարաքիլիսա առաւօտեան 8 ժ. 35 ր. (9 ժ. 33 ր.) և Թիֆլիս ցերեկվայ 3 ժ. 37 ր. (4 ժ. 35 րոպէին)։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

Ն. Մ. Զիկօվսկի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Ն. Ի. Գզելիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Զ. Ի. Թաքանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Ս. Գ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. Ռոստոմբէկով—5—6 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.

Ս. Ն. Ծպակովսկի—6—7 ժ. նեարդային (ելեկտրաբույժ), վեներ. և մորթու հ.

Գ. Ս. Թարխանեանց—7—7½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Բ. Ա. Նաւասարդեան—7½—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Ց. Առվանիտակի—տանը. ծաղկահատ և բըժըշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ

ՊԱՐՍԻՑ ԾՈՑԻ

ԶԷՅԹՈՒՆԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՒՇԻՐՈՒՄ

(Հիմնված 25 տարուց ի վեր)

Հաղորդում է մանրամասն տեղեկութիւններ Պարսից ծոցի առեւտուրի մասին, ունի ներկայացուցիչներ հարաւային Պարսկաստանի նշանաւոր կենտրոններում, ընդունում է յանձնարարութիւններ, գնում եւ վաճառում է ապրանքներ, փոխադրում է Եւրոպայից Պարսկաստան եւ Պարսկաստանից Եւրոպա, դիւրամատչելի պայմաններով.—Հասցէն. Zeytoon C. G. Buchire Persian-Gulf. 19—100

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

մի ուսուցիչ Արմենակի ուսումնարանի համար, որը ուսումնարանում կունենայ 18 դաս հայոց լեզուից, երկրորդ [illegible] Թիֆլիս, [illegible] Ռոճիկ 400 րուբլի. Դիմել՝ Армянскъ, Тавр. губ., попечителю Г. Г. Альянаки. 5—6

ՎԻԵՆՆԱ

ԲԺ. Պ. ԱՖՐԻԿԵԱՆ

ցալիս է խորհուրդներ և ուղեկցում է հիւանդներին դէպի մասնագէտները եւ պրոֆեսորները։

Հասցէս՝ Dr P. Afrikian, Wien, 8 Dorotheergasse, III stock.

(շ. հ.) 5-60

ՈՐՈՆՈՒՄ ԵՄ

գանձապահի (кассиръ), սրբագրողի, տպարանի կառավարչի (կամ օգնականի) եւ կամ գրագրաբանապետի պաշտօն։

Պատրաստ եմ ուրիշ քաղաք տեղափոխվել։

Պայմանների համար դիմել՝ Тифлисъ, табачный магазинъ „Прогресъ", подъ Собраніемъ, Айрапету Бабурянцъ. 2—3

ԱՄԱՐԱՆՈՑ ԳՆԱՑՈՂՆԵՐԻՆ

Բէլիջ-Կլիւչ գնում են կառքեր, լինելական հուրաքանչիւր օր, արագ եւ առանց կանգ առնելու։ Առաջուց տոմսակ առնողներին զիջումն կը լինի։ Տոմսակներ տրվում են Պեսկօվսկի փողոցում, № 89 տանը, Մ. Մատինեանցի գրասենեակում։ 2—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտարարում է, որ պահանջվում է շինութիւն Վերայի քաղաքային Իրակլիեվեան դպրոցի համար 1-ին Պօլիցիական բաժնի շըրջանում բազով, փայտէ պահեստով եւ խոհանոցով, բաղկացած ոչ պակաս ութ սենեակներից, որոնցից 3 պէտք է լինեն մեծ եւ լոյս, 9 արշին խորութեամբ եւ 10½ արշին լայնութեամբ, կամ 13 արշին 9 վերշօկ խորութեամբ եւ 7½ արշին լայնութեամբ. սենեակների բարձրութիւնը պէտք է 4 արշին եւ 14 վերշօկ լինի։ 3—3

ԴՕԿՏՈՐ

ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

այս ամառ եւս ընդունում է հիւանդներին հանքային ջրերում (Պեատիգօրսկ)։

Пятигорскъ, Вѣрхн. 6. д. Султанъ Крымъ-Гирея. 9—10

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան Թոյլտուութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ. բոլորովին նոր միջս

ՋՈՒԻ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինեան փողոց, տ. № 15, բընակարան № 2. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում՝ Կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պօպօվի եւ Աբրատակօվի դեղատներում։ Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պօստով։ 88—100

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

на ежегодный, роскошно-иллюстрированный, справочно-литературный сборникъ.

„ВЕСЬ КАВКАЗЪ",

посвященный детальному и всестороннему изслѣдованію Кавказскаго края во всѣхъ отношеніяхъ.

Сборникъ выйдетъ въ концѣ 1902 года, въ форматѣ журнала „Нива", и будетъ состоять изъ слѣдующихъ отдѣловъ. Часть первая: 1) Календарный, 2) Правительственныхъ учрежденій, 3) Справочный, 4) Статистическій и 5) Объявленій. Часть вторая: 1) Историческій, 2) Общественной жизни, 3) Сельско-хозяйственный, 4) Торгово-промышленный, 6) Разныхъ статей, 6) Путешествій и 7) Литературный.

Издатели сборника „Весь Кавказъ", широко предоставляя сотрудничество въ немъ всѣмъ лицамъ, занимающимся трудами по кавказовѣдѣнію, предлагаютъ за печатный листъ въ 16 страницъ оригинальной статьи 50 руб., компилятивной—40 руб., и за листъ напечатанной гдѣ либо статьи—20 руб. Размѣръ статьи не долженъ превышать двухъ печатныхъ листовъ. Лица, желающія сотрудничать, приглашаются теперь же сообщить точное заглавіе статьи, ея размѣръ и къ какому отдѣлу сборника таковая относится, а самыя статьи, должны быть присланы для просмотра не позже 10-го сентября текущаго года. Причитающійся гонораръ сотрудники получать по одобреніи статьи и послѣ выхода въ свѣтъ изданія. Статьи по кавказовѣдѣнію, размѣрами болѣе двухъ печатныхъ листовъ, принимаются на особыхъ условіяхъ для печатанія отдѣльными выпусками подъ заглавіемъ „Библіотека сборника Весь Кавказъ".

Издатели сборника почтительнѣйше просятъ правительственныя учрежденія, предсѣдателей ученыхъ и благотворительныхъ обществъ и другихъ лицъ, сочувствующихъ цѣлямъ изданія, оказать возможное содѣйствіе присылкой своихъ годовыхъ отчетовъ, обзоровъ, докладовъ, записокъ, историческихъ документовъ, мемуаровъ и вообще разныхъ матеріаловъ, касающихся той или другой отрасли дѣятельности учрежденій Кавказскаго края.

Помѣщенный въ программѣ сборника отдѣлъ объявленій имѣетъ цѣлью предоставить разнымъ фирмамъ, заводамъ, фабрикамъ, магазинамъ и т. п. помѣщать свои объявленія, составляющія единственно вѣрный и широкій путь къ развитію торговаго дѣла: Плата за объявленія: на цѣлой страницѣ—75 рублей, на ½ страницы—50 руб., на ¼ страницы—35 руб., на ⅛ страницы—20 руб. и на 1/16 страницы—10 руб.

Лица и фирмы, желающія выписать сборникъ или помѣстить въ немъ свои объявленія, приглашаются выслать въ редакцію причитающіяся деньги и нужный текстъ объявленія.

Требуются дѣятельные агенты по сбору объявленій и подписки на сборникъ въ разныхъ городахъ за плату двадцать процентовъ съ поступившихъ при ихъ содѣйствіи денегъ. Книгопродавцамъ будетъ сдѣлана значительная уступка.

Редакціямъ газетъ, помѣстившимъ настоящее объявленіе, будетъ предоставлено право напечатать безплатно свои объявленія въ сборникѣ.

Цѣна за сборникъ 5 руб. Подробная программа сборника разослана и высылается по требованію.

Адресъ редакціи: Тифлисъ. Грузинское издательское товарищество. Контора сборника „Весь Кавказъ". 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

վաճառվում են՝

ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ իշխ. Մ. հրատ., Պատկերազարդ այբուբեն, ուղղած, փայտէ քառակուսիներով (կուբիկներով). Թիֆլ. 1902 թ. գ. 1 ր. 50 կ.։
ԼԷՕ, Յովսէփ կաթողիկոս Արղութեան, 4 պատկերով, Թիֆլ. 1902 թ. գ. 60 կ.։
ՎԷԲԵՐ Սիմ. Դր., Արարատը Սուրբ Գրոց մէջ, Վիեննա, 1901 թ. գ. 50 կ.։
ՔԱՋՈՒՆԻ Հ. Մ., Կաթնաբանութիւն, նկարներով, Վենետիկ 1901 թ. գ. 75 կ.։
ՑԻՆԿ Ն. Ֆ. պրոֆ., Նեղոսի Դոքսապատի Կարգագրութիւն պատրիարքական աթոռոյն, հայերէն եւ յունարէն, մաքուր տիպ, Վաղարշապատ, 1902 թ. գ. 1 ր.։
ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ իշխ. Մ., Պատկերազարդ այբուբէն կուբիկների վրա, գ. 1 ր. 25 կ.
» Պատկերազարդ շարժական այբուբէն 5 ձեռք մի տուփի մէջ 1 ր.
ԷՖՐԻԿԵԱՆ, Գրպանի առլաս, գ. 1 ր. 75 կ.
Է. ԼՀԿՈՒՎԷ, բարոյախօսութիւն զկանանց, գ. ր. 20 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, Въ Центральную Книжную Торговлю. (շ.) 2—5

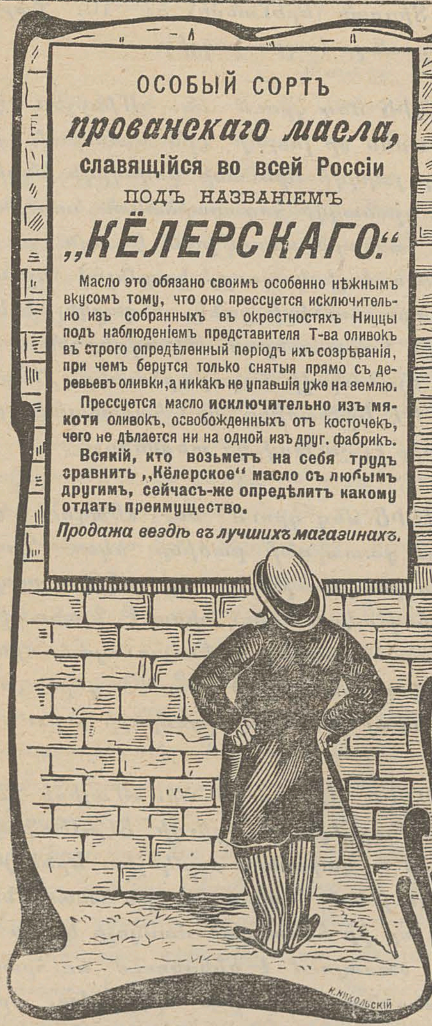

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Սրանով պատիւ ունեմ հաղորդել մեզ հետ գործ ունեցող յարգելի պարոններին, որ Աղստաֆա երկաթուղու կայարանում գործերը դադարելու պատճառով՝ փակվում է մեր յանձնաբարական գրասենեակը ներկայ տարվայ յուլիսի 1-ից։ Փոխադրելով նոյն գրասենեակը Երեւան, խնդրում եմ դիմել մեզ այնտեղ հարկաւոր դէպքում։

3—10 Պօղոս Գ. Պօղոսեանց

Պետերբուրգի Օբուխօվսկի հիւանդանոցի օրդինատոր

ԲԺԻՇԿ

Մ. Ի. ՄԷԼԻՔ-ԲԱԲԱԽԱՆԵԱՆՑ

ընդունում է ներքին, կանանց (գինեկօլօգիական մասսաժ) եւ ջղային հիւանդների. ամեն նայն օր, ժամի 9-ից—11 առաւօտեան, 5—7 երեկոյեան

Հասցէն՝ Գօլօվինսկի պրօսպէկտ, տ. № 38, Պօնդօեվի, Եսիկօլօպօվի դեղատան մօտ։

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ԲԺԻՇԿ

Շուլավէրի հասարակութեան համար, գոնէ երկու տարվայ փորձառութեամբ։

Ցանկացողները պէտք է դիմեն տանուտէր Մէհրաբեանին։ 6—6

ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

վաճառվում են հետեւեալ թատրոնական պիէսները՝

ԱՏՐՊԵՏԵԱՆ Ս., Շուշան, օպերա 3 արարուածով, Պետերբուրգ, գ. 1 ր.
» Սարրաֆ, ողբերգութիւն 5 արարուածով, գ. 30 կ.
ԳԷՕԹԷ, Ֆաուստ, ողբերգութիւն, թարգմ. գերմաներէնից բժ. Լ. Տիգրանեան, գ. 1 ր.
ԳՆՈՒՆԻ Ս., Ողբերգութիւն Աբէլի, 3 գործողութեամբ, գ. 20 կ.
ԳՕԼՈՒԲԻՆ Պ., Փակված դրան մօտ, պատկեր-մենախօսութիւն, գ. 30 կ.
ԵՐԻՑԵԱՆ Ալէքս., Սխալ-հաշիւ, կօմեդիա 4 գործ., գ. 50 կ.
ԵԱԿՕԲՍՕՆ, Բէքէր բինու համաքը, օպերա մի գործ., գ. 25 կ.
ԶՈՒԴԵՐՄԱՆ Գ., Պատիւ, կօմէդիա 4 արար. թարգ. Ա. Թարխանեանի, գ. 60 կ.
ԷՋԷԳԱՐԱ Խ., Մարիանա, դրամա 3 գործ. եւ վերջաբանով, թարգմ. Ա. Կրասիլնիկեանի, գ. 1 ր.
ԹԱՐԽԱՆԵԱՆ Ալ., Թատրօն, գրական եւ թատերական հանդէս, կիսամեայ հրատարակութիւն, սկսած 1893 թւից, իւրաքանչիւր տարի 2 գիրք, իւրաքանչիւր գիրքը 2 ր. (սակաւաթիւ)։
ԻԲՍԷՆ Հ., Դօկտոր Շտօկման կամ ժողովրդի թշնամին, դրամա 5 գործ., թարգմ. Ս. Հախումեանի, գ. 80 կ.
ԼԷՍՍԻՆԳ, Նաթան իմաստուն, դրամատ. բանաստեղծութ. 5 գործ., Գ. Բարխուդարեանի, գ. 60 կ.
ԿՕՊՊԷ Ֆրանս., Թագի համար, ողբերգ. 5 գործ. թարգմ. Մկրտիչ Մանուչար., գ. 50 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ «ГУТТЕНБЕРГЪ». Г. Галустяну, Лорисъ-Меликовская ул. № 11. 3—3